

XVIII. TORNyai SÁNDOR ORSZÁGOS FIZIKAI FELADATMEGOLDÓ VERSENY

A REFORMÁTUS KÖZÉPISKOLÁK SZÁMÁRA

Hódmezővásárhely, 2014. március 28-30.

A versenydolgozatok megírására 3 óra áll a diákok rendelkezésére, minden tárgyi segédeszköz használható. Minden évfolyamon 5 feladatot kell megoldani. Egy-egy feladat hibátlan megoldása 20 pontot ér, a tesztfeladat esetén a választást meg kell indokolni (az indoklás 15 pont, az egyetlen helyes válasz megadása 5 pont).

Jó munkát kívánnak a feladatok kitűzői:

Börzsönyi Ádám, Hilbert Margit, Kovács Máté

9. évfolyam

9/1. feladat. Egy kerékpáros 2 m/s^2 gyorsulással indul el, és ezt tartja 6 másodpercig. Ezután 25 másodpercig állandó sebességgel folytatja útját az egyenes úton. Majd -3 m/s^2 lassulással megáll. Mekkora utat tett meg indulástól megállásig? Mennyi ideig tartott az út? Elindulása és megállása között, mekkora volt az átlagsebessége? És az átlaggyorsulása?

9/2. feladat. Egy csúcsára állított függőleges tengelyű kúp alakú edénybe 10 cm magassáig $1,4 \text{ g/cm}^3$ sűrűségű vizes oldatot töltünk. Majd erre óvatosan (a rétegek összekeveredését elkerülve) 10 cm vastagságú tiszta vizet rétegezünk. Mekkora a nyomás az edény csúcsában? Idővel összekeveredik a két réteg. Mennyivel változik meg a nyomás az edény fenekén? A külső légnyomás 10^5 Pa . A keveredés közben bekövetkező térfogatváltozástól tekintsünk el! A kúp fél nyílásszöge 45° .

9/3. feladat. Két párhuzamos fal távolsága 51 m. Hová kell állnia az embernek, hogy a tapsolását, valamint a két falról visszavert hangot egymás után, egyenlő időközökben hallja? Mennyi idő telik el a két visszhang észlelése között?

9/4. feladat. Az alábbi ábra két test lézeres sebességmérővel mért sebességét mutatja az idő függvényében. A két test egy vízszintes asztalon csúszik, majd összeütköznek. Mozgásuk végig a mérőlézer által meghatározott irányba esett. Elhanyagolható-e a súrlódás? Ha nem, mekkora az értéke? Tökéletesen rugalmasnak tekinthető-e az ütközésük? **Választását indokolja!**

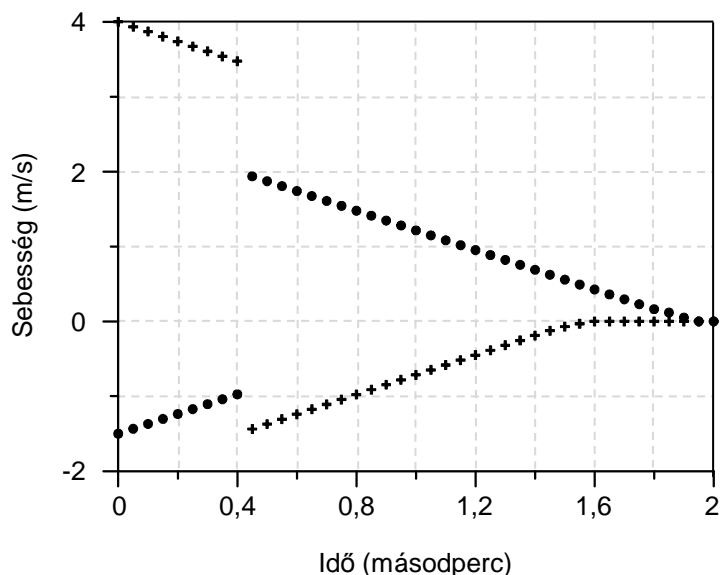
A) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.13 körül van és az ütközés tökéletesen rugalmasnak tekinthető.

B) A súrlódás elhanyagolható és az ütközés csak részben rugalmas.

C) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.13 körül van. Az ütközés csak részben rugalmas.

D) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.25 körül van. Az ütközés tökéletesen rugalmasnak tekinthető.

E) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.25 körül van. Az ütközés csak részben rugalmas.

9/5. feladat. Több üreges golyót készítünk vörösréz lemezből. A golyók fala azonos vastagságú, és nagyon vékony. Az 5 cm sugarú golyó pontosan félig merül el a vízben. A golyók sugara 1, 2, 3, 4, 5, 6 és 8 cm. Egyszerre a vízbe tesszük az összes golyót. Hány golyó úszik a vízben? (Megjegyzés: az r külső sugarú és d falvastagságú golyó falának térfogata $\approx 4r^2\pi d$.) **Választását indokolja!**

A) 3

B) 4

C) 5

D) 6

E) 7

XVIII. TORNyai SÁNDOR ORSZÁGOS FIZIKAI FELADATMEGOLDÓ VERSENY

A REFORMÁTUS KÖZÉPISKOLÁK SZÁMÁRA

Hódmezővásárhely, 2014. március 28-30.

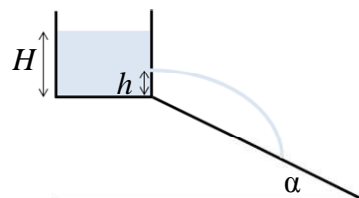
A versenyzolgozatok megírására 3 óra áll a diákok rendelkezésére, minden tárgyi segédeszköz használható. Minden évfolyamon 5 feladatot kell megoldani. Egy-egy feladat hibátlan megoldása 20 pontot ér, a tesztfeladat esetén a választást meg kell indokolni (az indoklás 15 pont, az egyetlen helyes válasz megadása 5 pont).

Jó munkát kívánnak a feladatok kitűzői:

Börsönyi Ádám, Hilbert Margit, Kovács Máté

10. évfolyam

10/1. feladat. Egy $\alpha = 30^\circ$ hajlásszögű lejtő tetején egy víztartályban $H = 50$ cm magasságban áll a víz. A tartály oldalában, az aljától mért $h = 10$ cm magasságban kis lyuk van, ahol vízszintesen lövell ki a vízszög. A tartály aljától mérve milyen messze éri el a vízszög a lejtő felületét?

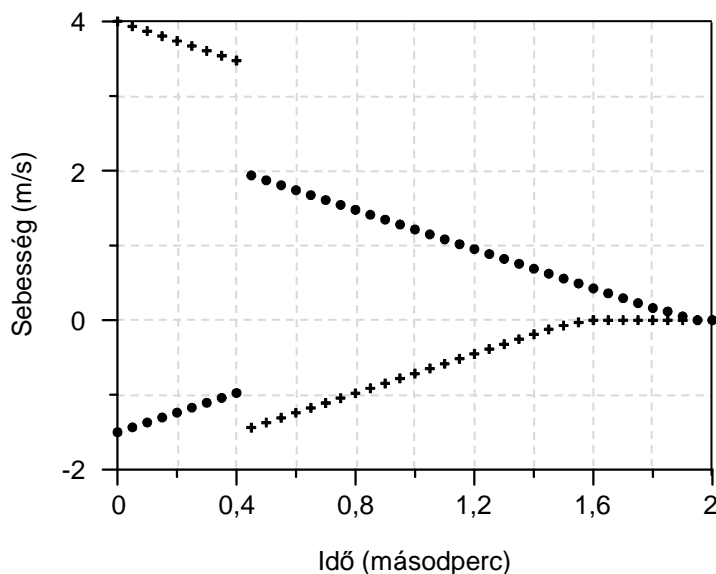
10/2. feladat. Egy csúcsára állított függőleges tengelyű kúp alakú edénybe 10 cm magasságig $1,4 \text{ g/cm}^3$ sűrűségű vizes oldatot töltünk. Majd erre óvatosan (a rétegek összekeveredését elkerülve) 10 cm vastagságú tiszta vizet rétegezzünk. Mekkora a nyomás az edény csúcsában? Idővel összekeveredik a két réteg. Mennyivel változik meg a nyomás az edény fenekén? A külső légnyomás 10^5 Pa . A keveredés közben bekövetkező térfogatváltozástól tekintsünk el! A kúp fél nyílásszöge 45° .

10/3. feladat. Hány gramm víz van egy 50 % relatív páratartalmú szoba levegőjében? A szoba 5 m hosszú, 4 m széles és a magassága 3 m. A szobában 25°C -os a levegő. Az ablakok nagyon jól zárnak, és be vannak csukva. Hány százalékosra nő a relatív páratartalom, ha a szoba hőmérséklete reggelre 20°C -ra csökken? És 10°C -on hány százalék lenne ugyanennek a levegőnek a páratartalma?

A levegőnek mindig van bizonyos vízgőz- vagy páratartalma, azaz nedvessége. A sűrűség mértékegységben kifejezett páratartalmat nevezzük a levegő abszolút páratartalmának. A maximális páratartalom egy hőmérsékleten a telített vízgőz sűrűségével egyenlő, hőmérsékletfüggő. A páratartalmat megadhatjuk egy ismert hőmérsékleten a maximális páratartalom százalékában is. Ezt nevezzük relatív páratartalomnak.

10/4. feladat. Az alábbi ábra két test lézeres sebességmérővel mért sebességét mutatja az idő függvényében. A két test egy vízszintes asztalon csúszik, majd összeütköznek. Mozgásuk végig a mérőlézer által meghatározott irányba esett. Elhanyagolható-e a súrlódás? Ha nem, mekkora az értéke? Tökéletesen rugalmasnak tekinthető-e az ütközésük? **Választását indokolja!**

- A) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.13 körül van és az ütközés tökéletesen rugalmasnak tekinthető.
- B) A súrlódás elhanyagolható és az ütközés csak részben rugalmas.
- C) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.13 körül van. Az ütközés csak részben rugalmas.
- D) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.25 körül van. Az ütközés tökéletesen rugalmasnak tekinthető.
- E) A súrlódás nem hanyagolható el, értéke 0.25 körül van. Az ütközés csak részben rugalmas.

XVIII. TORNYAI SÁNDOR ORSZÁGOS FIZIKAI FELADATMEGOLDÓ VERSENY

A REFORMÁTUS KÖZÉPISKOLÁK SZÁMÁRA

Hódmezővásárhely, 2014. március 28-30.

A versenydolgozatok megírására 3 óra áll a diákok rendelkezésére, minden tárgyi segédeszköz használható. Minden évfolyamon 5 feladatot kell megoldani. Egy-egy feladat hibátlan megoldása 20 pontot ér, a tesztfeladat esetén a választást meg kell indokolni (az indoklás 15 pont, az egyetlen helyes válasz megadása 5 pont).

Jó munkát kívánnak a feladatok kitűzői:

Börzsönyi Ádám, Hilbert Margit, Kovács Máté

10/5. feladat. Egyik végén rögzített, elhanyagolható tömegű, l hosszúságú huzalon függ egy m tömegű test. Alaposan meglendítjük, ettől az a függőleges síkban teljes kört ír le. A huzalban ébredő erő változik a test mozgása közben. Melyik válasz helyes? **Választását indokolja!**

A) A huzalban ébredő erő legnagyobb és legkisebb értékének vektori összege $6mg$, és függőlegesen felfelé mutat. A legnagyobb sebessége $\geq \sqrt{5gl}$.

B) A legalsó pontban a huzalban ébredő erő legalább $6mg$, a legfelső pontban a sebesség lehet $\sqrt{\frac{gl}{2}}$ is.

C) A huzal vízszintes helyzeteiben, a huzalban ébredő erők vektori összege 0, a sebessége ebben a helyzetben függőleges és a nagysága lehet $\sqrt{2gl}$ is.

XVIII. TORNyai SÁNDOR ORSZÁGOS FIZIKAI FELADATMEGOLDÓ VERSENY

A REFORMÁTUS KÖZÉPISKOLÁK SZÁMÁRA

Hódmezővásárhely, 2014. március 28-30.

A versenyzolgozatok megírására 3 óra áll a diákok rendelkezésére, minden tárgyi segédeszköz használható. Minden évfolyamon 5 feladatot kell megoldani. Egy-egy feladat hibátlan megoldása 20 pontot ér, a tesztfeladat esetén a választást meg kell indokolni (az indoklás 15 pont, az egyetlen helyes válasz megadása 5 pont).

Jó munkát kívánunk a feladatok kitűzői:

Börsönyi Ádám, Hilbert Margit, Kovács Máté

11. évfolyam

11/1. feladat. Egy 8 cm sugarú gömböt elektrolízis útján vonunk be ezüstréteggel. Az alkalmazott áram erőssége 4 A, az elektrolízis ideje 25 perc. Milyen vastag lesz az ezüstréteg?

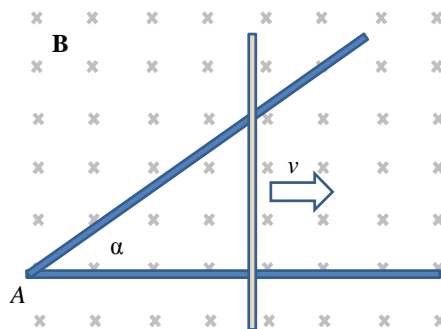
11/2. feladat. Egy porcelán bögrében a magasság feléig $T_0 = 90^\circ\text{C}$ -os teavíz van, a környezet pedig $T_K = 20^\circ\text{C}$ -os. A víz hőmérsékletének időfüggését a Newton-féle hűlési törvény írja le: $T(t) = T_K + (T_0 - T_K)e^{-\alpha t}$, ahol α a hűlésre jellemző állandó. Azt tapasztaljuk, hogy elég lassan hűl, az első 5 percben a hőmérséklet csak 15°C -kal csökken. Ekkor úgy határozunk, fel kellene gyorsítani a hűlést úgy, hogy felöntjük színültig 15°C -os hideg vízzel. Nem biztos azonban, hogy akkor járunk a legjobban, ha azonnal hozzáöntjük a hideg vizet: a tele pohár 15%-kal lassabban hűl le, mint a félig töltött.

Melyik a jobb taktika, ha várunk még valameddig, és akkor öntjük fel a teát a kellemes, 35°C -os hőmérséklet eléréséhez, vagy ha most azonnal felöntjük és várunk a további hűlésre, míg a keverék hőmérséklete el nem éri a 35°C -ot? Mi a magyarázata a tele pohár lassabb hűlésének?

11/3. feladat. Egy pontban felfüggesztett két matematikai inga egyikét kis szögben kitérítjük, majd elengedjük. Két egymást követő ütközés között mennyi idő telik el? Ha az ingákat külön-külön függesztjük fel, akkor lengésidejük 2 s.

A kitérített test tömege 100 g, a kezdetben álló másik tömege lehet 50, 100, 200 g. Hol ütköznek másodszor? A közegellenállás hatását hanyagoljuk el.

11/4. feladat. Az ábrán látható, derékszögű háromszög oldalai ρ fajlagos ellenállású vezetőkben állnak. A keret legrövidebb oldala mozgatható, a mozgítás során végig érintkezésben marad a másik két rúddal. A keret homogén, B nagyságú mágneses mezőben van, melynek iránya merőleges a keret síkjára. A háromszög legrövidebb oldalát v sebességgel mozgatjuk az A csúcspól kiindulva a hosszabbik befogóra merőlegesen, az ábrán látható irányban.

Hogyan változik időben a körben indukált elektromotoros erő és az áramerősség? **Választását indokolja!**

- A) Az elektromotoros erő négyzetesen és az áramerősség is négyzetesen.
- B) Az elektromotoros erő lineárisan, az áramerősség állandó.
- C) Nem keletkezik elektromotoros erő, így áram sem fog folyni.
- D) Az elektromotoros erő lineárisan, az áramerősség négyzetesen.
- E) Az elektromotoros erő négyzetesen, az áramerősség lineárisan.

11/5. feladat. Több üreges golyót készítünk vörösréz lemezből. A golyók fala azonos vastagságú, és nagyon vékony. Az 5 cm sugarú golyó pontosan félig merül el a vízben. A golyók sugara 1, 2, 3, 4, 5, 6 és 8 cm. Egyszerre a vízbe tesszük az összes golyót. Hány golyó úszik a vízben? (Megjegyzés: az r külső sugárú és d falvastagságú golyó falának térfogata $\approx 4r^2\pi d$.) **Választását indokolja!**

- A) 3   B) 4   C) 5   D) 6   E) 7

XVIII. TORNYAI SÁNDOR ORSZÁGOS FIZIKAI FELADATMEGOLDÓ VERSENY

A REFORMÁTUS KÖZÉPISKOLÁK SZÁMÁRA

Hódmezővásárhely, 2014. március 28-30.

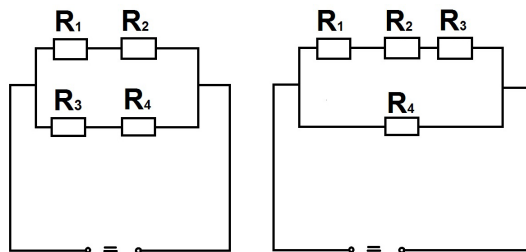
A versenydolgozatok megírására 3 óra áll a diákok rendelkezésére, minden tárgyi segédeszköz használható. Minden évfolyamon 5 feladatot kell megoldani. Egy-egy feladat hibátlan megoldása 20 pontot ér, a tesztfeladat esetén a választást meg kell indokolni (az indoklás 15 pont, az egyetlen helyes válasz megadása 5 pont).

Jó munkát kívánnak a feladatok kitűzői:

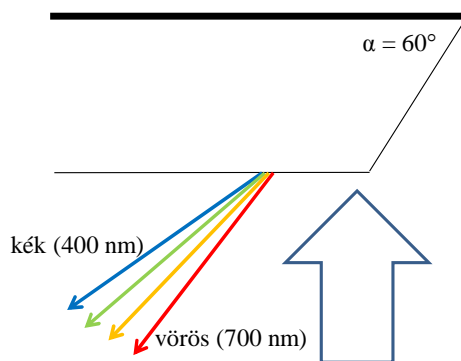
Börzsönyi Ádám, Hilbert Margit, Kovács Máté

12. évfolyam

12/1. feladat. Hogyan válasszuk meg az ábrán látható ohmos ellenállások értékeit, hogy a két kapcsolás esetén az eredő ellenállás értéke azonos legyen?

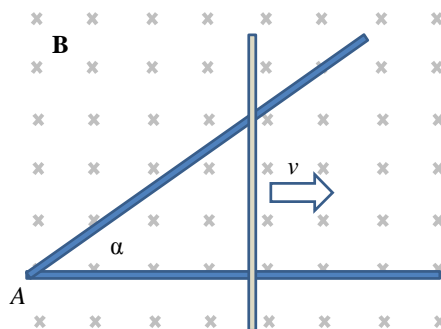

12/2. feladat. A fürdőszoba fali tükörre merőlegesen napfény érkezik. Ennek eredményeként a tükörrel szemközti falon a napfény színeke jelenik meg. A tükör hátsó, alumíniummal bevont reflektáló felülete 60° -os szöget zár be a ferdére csiszolt, átlátszó oldalával. Mekkora a színek látható hullámhossztartományba eső részének nyílásszöge? Mekkora lesz a színek látható részének szélessége a szemközti falon, ha a falak közötti távolság 3 méter? A tükör üvegének törésmutatója 400 nm-en 1.470, míg 700 nm-en 1.455. A tükör vastagsága elhanyagolható a többi távolsághoz képest. A szögek számolása során legalább négy értékes jegyig számoljon! Miért nem elegendő csak három értékes jegyig számolni?

12/3. feladat. Egyik végén rögzített, elhanyagolható tömegű, l hosszúságú huzalon függ egy m tömegű test. Alaposan meglendítjük, ettől az a függőleges síkban teljes kört ír le. A huzalban ébredő erő változik a test mozgása közben. Mutassuk meg, hogy ennek a kötélerőnek a legnagyobb és legkisebb értéke közötti különbség állandó! Mekkora lehet a test sebessége a pálya legalsó pontjában?

12/4. feladat. Az ábrán látható, derékszögű háromszög oldalai ρ fajlagos ellenállású vezetőkben állnak. A keret legrövidebb oldala mozgatható, a mozgítás során végig érintkezésben marad a másik két rúddal. A keret homogén, B nagyságú mágneses mezőben van, melynek iránya merőleges a keret síkjára. A háromszög legrövidebb oldalát v sebességgel mozgatjuk az A csúcsból kiindulva a hosszabbik befogóra merőlegesen, az ábrán látható irányban.

Hogyan változik időben a körben indukált elektromotoros erő és az áramerősség? **Választását indokolja!**

- A) Az elektromotoros erő négyzetesen és az áramerősség is négyzetesen.
- B) Az elektromotoros erő lineárisan, az áramerősség állandó.
- C) Nem keletkezik elektromotoros erő, így áram sem fog folyni.
- D) Az elektromotoros erő lineárisan, az áramerősség négyzetesen.
- E) Az elektromotoros erő négyzetesen, az áramerősség lineárisan.

12/5. feladat. Hol lehet a legkisebb a $^2\text{H}^1\text{H}$ arány? **Választását indokolja!**

- A) Mivel a deutérium tömege nagyobb a protonénál, ezért a nehézvíz molekuláris tömege is nagyobb. A molekula tömege megszabja annak párolgási sebességét, így az esővízben kevesebb deutérium található.
- B) A Balatonban elhanyagolhatóan tekinthető a vízmozgás, ezért a nehézvíz a tómeder alján gyűlik össze, ahol a talajba szivárog ki.
- C) A Csendes-óceánban nagyobb áramlatok találhatóak, mely révén a nehézvíz koncentrációja állandónak tekinthető.